

41. Habár Baja nem tartozott az ún. Délvidékhez, ebben az alfejezetben szerepel, mert zsidóinak sorsa összefonódott a többi délvidéki hitközségével.

42. A bajai zsidók névsorát lásd a *MOL* 65. tekercsén. A forrás felsorolja a zsidóktól kisajátított kereskedelmi és mezőgazdasági vállalatokat is.

43. Az átszállítások röviddel 1944. április 19. után kezdődtek, vagyis azután, hogy lezajlott a budapesti zsidótlanító szakértők részvételével megtartott értekezlet. A Szegedről és Zomborról behozott 309 zsidó közül Zalasdy Ferenc ezredes választott ki 80 főt, s vitt a bácstopolyai internálótáborba. További transzportok érkeztek április és május folyamán Palánkáról, Zomborról, Szegedről és Szabadkáról és más településekről. A deportálások küszöbén a polgármester azt jelentette Jarosznak, hogy 5200 zsidót vontak össze Bács-Bodrog vármegyének a Ferenc-csatornától délre fekvő térségéből. *MOL*, 66. tekercs.

44. *The Crimes of the Fascist Occupants, i. m.*, 175–176. o. Lásd még *Pinkas ha'kehilot*, 168–170. o.

45. Rosenfeld József: „Emlékezés a bajai gettóra”. In: *Évkönyv 1973/74*. Szerk.: Scheiber Sándor, Magyar Izraeliták Országos Képvisellete, Bp., 1974, 146–154. o. 1973-ban Baján még mindig csaknem 70 zsidó volt. *Uo.*, 154. o. 1949-ben a kongresszusi gyülekezet 360 zsidóból állt Rostás Sándor, Rosenfeld József és Klein Tibor rabbi vezetése alatt. *Zsidó Világkongresszus*, 13–14. sz. (1949. május), 8. o. Lásd még *Dokumentumok a zsidóság üldöztetésének történetéhez. Iratok a Bács-Kiskun megyei levéltárból*. Magyar Auschwitz Alapítvány, Budapest, 1994.

46. *A tíz hónapos tragédia*. Szerk.: Szerlemhegyi Ervin, Gyenes István, Kiss Károly és Lévai Jenő. Müller Károly, Bp., 1945, 2:47–48. o.

47. *The Crimes of the Fascist Occupants, i. m.*, 172. o. A szabadkai zsidó mártírok névsorát lásd *Imenik Subotickih jevreja zrtava fasisticke okupacije, 1941–1945*. (A fasiszta megszállás zsidó mártírjainak névsora.) Jevrejska veroispovedna obstina u Subotici, Szabadka, 1948, 54. o. Lásd továbbá Molnár Judit, *Zsidósors Szegeden 1944-ben*, 44–54. o.

48. Ferenczy 1944. június 12-i jelentése.

49. Az ütemterv egy példányát Finta Imre csendőr százados aláírásával 1944. június 21-én továbbították Szeged polgármesteréhez. CSML, szegedi polg. m. i. 9535/1944.

50. Röviddel azután, hogy a zsidókat a kisebb gettókból átszállították a gyűjtővagy bevagonírozási központokba, a megfelelő járási rendőregységek jelentették körzetük zsidómentessé tételét. E jelentések mintáit lásd *uo.*

51. 1941-ben Bácsalmásnak 186 fős zsidó lakossága volt, az összlakosság (13 310 fő) 1,4%-a. *Pinkas ha'kehilot*, 178. o.

52. *The Crimes of the Fascist Occupants, i. m.*, 172. és 176. o. Egy másik forrás szerint a vagonokat Felsőzsolcánál, Miskolctól északra csatolták le. Rosenfeld: *Emlékezés a bajai gettóra*. D 149. o. Lásd még *Pinkas ha'kehilot*, 178–179. o. A jánoshalmi közösségről Michael W. Klein: „Faith and Affirmation in Auschwitz”. *Midstream*, 1990. augusztus–szeptember, 32–37. o. A bácsalmási deportálásokra nézve lásd a 6. függelékét.

53. Békés megye székhelyének, Békéscsabának 1941-ben 2433 fős zsidó lakossága volt, mely a város összlakosságának 4,6%-át képviselte. A megszállás előtt a hitközség dr. Szabó Ödön főrabbi szellemi vezetése alatt állt. 1946-ban a hitközségnek 552 tagja volt, akik az összlakosságnak már csak 1%-át képviselték. A kongresszusi és ortodox frakciókat akkor dr. Gottlieb Árpád, illetve Markovits Fülöp vezette. Jóllehet a hitközség létszáma erősen megcsappant, 1958-ban még működött, akkoriban dr. Vértés Andor vezetése alatt. Lévai, *Zsidósors Magyarországon*, 146. és 416. o.; *Zsidó Világkongresszus*, 4. sz. (1947. április 15.), 45.; 13–14. sz. (1949. május), 9., 24., 29.; *Új*